

A közterületi növényvédelem aktuális problémái (1.)

Zsigó György

Toxa-Terv Bt., Budapest

Kettős feladatnak kell megfelelnie a közterületen dolgozó szakembernek. Egyrészt *meg kell védenie a növényeket a károsítók támadásától*. A különböző fajokból álló, eltérő fejlettségű és érzékenységgű növények védelme speciális tudást és komoly szervezést igényel. Más idő-

pontban dolgozhatnak például óvodák, vagy vasárnap látogatott templomok, temetők közelében. A változatos faállomány miatt egy munkanapon belül is többször kell módosítani a permetlé összetételét. Sajátos problémát jelentenek a lakosok által kiültetett, de az utca fenntartója

által kezelt gyümölcsfák, melyeknél az élelmezés-egészségügyi várakozási időkre is tekintettel kell lenni.

Másrészt *meg kell felelnie annak a lakossági elvárásnak, mely allergiát okozó pollenektől, undort kelítő rovaroktól és beteg növényi részekről mentes lakóhelyi környezetet szeretne*.

Gyakran kell védekezni például olyan kártevők ellen, melyek a növények életében nem okoznak különösebb gondot, de jelenlétük, váladekuk zavarja a lakosokat. Vállalkozásunk is többször kaptunk felkérést vaspondrók, darazsak, kirajzott méhek és hangyák, valamint különböző poloskafajok elleni permetezésre. A kerületi kertészkollegáknak és a szakembereknek is feladják ezzel a kérdést. Mit vállalhatunk el a növényvédelem keretein belül?

Remélem, hogy a fővárosban szerzett tapasztalataim átadásával segítetek a válaszadásban.

Megrendeléseink zömét a kártevők elleni védekezés adja. Valóban ez a károsítócsoporthoz okozza a leglátványosabb károkat, és a lakosok is a „bogarakra” reagálnak a legérzékenyebben. Ezért velük kezdem. Ciklem második részében a kórokozókról és a gyomokról, valamint a közterületi növényvédelem lehetőségeiről írok majd.

„Combnyaktörő” levéltetvek

Tapasztalatom szerint a téli időjárástól függetlenül *tavasszal mindig megjelennek a levéltetvek*. Bodzán, juharon (1. kép), rózsán majd a hárszon, akácon, szivarfán és még sok más tápnövényen is kialakulnak a kolóniák. Ekkor indul az első lakossági panasz hullám is, hiszen a mézharmattól ragacsos szélvédők, ját-

1. kép Az első levéltetű kolóniák juharon

2. kép Gellért-hegyi panoráma pókhálós moly hernyófészkeivel

3. kép Az MTA NKI Csalomon VARL+ varsás csapdája

4. kép A platán csipkésposzka különleges szépségű imágója, valamint lárvája és ürülete

5. kép A kéregpikkelyek alatt áttelelő platán csipkésposzokák
(Vikár Dóra felvétele)

szótéri padok sok bosszúságot okoznak. Nyár elejére már a járdák is ragadhatnak. Néhány éve egy idős hölgy a combnyaktörését bizonyító leletét postázta. A kapuja előtt, a gömbjuharok alatt papucsá beleragadt a mézharmatba, elesett, mentők szállították kórházba.

A száraz, forró és a hűvös, esős nyarak egyaránt meggátolják a felszaporodásukat. Míg 15-20 éve még biztosan számolni kellett egy egész kerületre kiterjedő juharpermetezéssel, addig manapság már inkább csak kisebb facsoportoknál kell beavatkozni.

Tavaszi tarrágás

Budapesten időnként, már május elején tarrá rágott *Prunus*ok jelzik az egyik pókhálós molyfaj jelenlétét (*Hyponomeuta* sp.) (2. kép). Szerencsére tápnövényét csak néhány parkban telepítették. Egynemzedékes, látványos kártételét sokan észreveszik, de **gyakran összetévesztik az amerikai fehér medvelepke hernyófészkeivel.** (Ez utóbbi később jelentkezik, kétnemzedékes és néhány éve szinte teljesen eltűnt a fővárosi közterületekről.)

A „sikeres” aknázómolym

Városképi szempontból a főváros egyik legmeghatározóbb fája a vadgesztenye. Időben és kellően hangozongatták meg a vészharangot a vadgesztenyelevél-aknázómolym (*Cameraria ohridella*) megjelenésekor. A budapestiek, az önkormányzatok és a cégekpviseletek is léptek. Kiegészítették a kerületi fakatasztert, anyagilag is segítettek a magántulajdonú fák **permetezését**, több inszekticidet is engedélyeztettek, és kifejlesztették a **törzsinjektálás** technológiáját. Parazitái a biológiailag szegény városi környezetben még nem tudják sakkban tartani a molyokat, **április végén – május elején mindenképpen kezelni kell a fákat.**

A Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara **előrejelző hálózata nagy segítséget nyújt a védekezés időpontjának pontos meghatározásában** (3. kép). A hetente frissülő táblázat mindenki

6. kép Telelésre készülő platánbodobácsok

7. kép A hársbodobács csillanó szárnyú egyedei

8. kép Gyermekorvosi rendelő bejáratát ellepő lepkekabócák

számára elérhető volt a www.magyarorvos.hu-n, illetve a www.zsigorgy.hu-n.

Sárguló platánlevelek

Egész nyáron szívogatja, sárgítja a platánokat a **platán csipkésposzka** (*Corythuca ciliata*) (4-5. kép). Meleg, száraz nyarakon különösen kínozza a fákat, akár több száz egyede is megtalálható egyetlen levélen. A levélvesztést nehezen bírják az idős, különben is rossz várostűrő képességű régebbi fajták. **Minden évben védekezni kell a kártevő ellen.** A vadgesztenyéhez hasonlóan kombinált kezelést javaslok, gombaölő szerrel és lombtrágyával egészítsék ki a permetlevet.

„Büdös, mint a poszka”

Az elmúlt években a **platánbodobács** (*Arocatus longiceps*) miatt ért minket a legtöbb reklamáció. A poszokához hasonlóan imágó alakban telél át a platán kéregpikkelyei alatt (6. kép), de tömegesen keresi bújóhelyét a lakásokban is. Szét nyomva a poszokafélékre jellemző szagot áraszt, sokan még a felsőpréstől is undorodnak. „Kívülről jön be, azonnal permetezzenek!” – kapjuk a kérést néhány őszi héten keresztül. Sajnos sem a folyamatos nyári, sem az őszi védekezéssel nem lehet az adott lakókörnyezetből eltávolítani ezt a bodobácsfajt. Jól repülnek, ismételten betelepülnek. Néhány nap múlva ugyanazoktól a lakóktól kapjuk a panaszos hívásokat, sőt vádakát. „Biztosan kispórolták a szert!”

Nehéz megértetni az emberekkel, hogy a kinti permetezéssel csak kis százalékban tudjuk megoldani a problémájukat, hiszen csak a munkák időpontjában a fákon tartózkodó rovarokat tudjuk elpusztítani. Jelenleg **szúnyoghálóval és a porzívóval küzdhetünk a legeredményesebben ellene.** Egyébként a platánokon nem okoz súlyos károkat, mint növényi kártevő nem jelentős.

Ijesztő telepek a hársakon

A hárs fatörzsétől akár a vázágak csúcsáig végignyúló telepeket is

9. kép Lepkekabóca lárva telep vadgesztenyén

10. kép Vértetves díszalma

11. kép Kőrísen károsító vándorpoloskák

képezhetnek őszi felé a hársbodobács (*Oxycarenus lavaterae*) példányai. Összebújva vészeli át a telet (7. kép). Főleg az autótulajdonosokat zavarja, parkoláskor nyakukba hullanak az állatok. A fák melletti házakból nem panaszkodnak, úgy tűnik, hogy ez a faj nem keresi az ember közelségét. Sokan a fákat féltik, az ijesztő mennyiségű poloska láttán kéregkártévőre gondolnak. **Őszi-téli lemosó permetezéssel könnyen eltávolíthatóak**, nyáron még nem okoznak különösebb problémát. Ellentétben a levéltetvekkel, atkákkal és a kórokozókkal, melyek miatt rendszeresen védekezni kell a hársfákon.

„Ugráló lepkék és fehér vattacsomók az ágakon”

Erre a bejelentésre máris tudom a választ: az **amerikai lepkekabóca** (*Metcalfa pruinosa*) támadta meg az adott környék növényeit. 2004-ben találták meg az országban, azóta **a legjelentősebb közterületi kártevők közé lépett**. Fákon, bokrokon, egynyári dísznövényeken, útszéli gyomokon, sőt a parlagfűvön is szívoogat. Torzulnak, ragadnak és csillognak váladékától a levelek, mézharmat-tócsák keletkeznek a fák alatt. A lárva telepekről leperegnek a fehér viaszszálak, szennyezik a környezetet, megtapadnak az arra járók ruháin. A kerttulajdonosok jogosan érvelnek, hozzájuk is beköltözik és károsít. Természetesen ez fordítva is előfordulhat. Kerítésen belüli rózsán felfedezett lepkekabóca teleptől egy hét múlva az utcai kőrísek is fertőződtek. Károsítja a növényeket és zavarja az embereket is (8-9. kép). Mivel tápnövényeinek száma nagy, ezért nehéz területi szinten egységesen védekezni ellene. (Könnyű helyzetben vagyunk a vadgesztenyelevél-aknázómoly esetében. Csak egy falistát kell összeállítani, és indulhat a munka.) Megfelelő hatóanyagú rovarölő szerekkel még jól irthatók.

Veszélyben a díszalmák

A termesztésből jól ismerjük a nehezen irtható **almafa-vertetűt** (*Eriosoma lanigerum*), mellyel egy-

12. kép Eperfapajzstetűvel fertőzött kőris

re gyakrabban találkozom a díszalmákon is. *Az üzemi ültetvényekhez hasonlóan kiemelt szerepe van a megfelelő metszésnek és tápanyag-utánpótlásnak.* A fajták érzékenységeiben is nagy a különbség. Az elrettentő fotót négy éve készítettem a Millenáris parkban (10. kép).

Vándorpoloska

Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy miért csak néhány helyszínen jelennek meg nyár végén a **vándorpoloska** (*Nezara viridula*) egyedei.

Néhány éve újra és újra ugyanonnan kapjuk a bejelentéseket. Ezek alapján úgy tűnik, hogy egyes városrészeket előnyben részesítenek telelőre vonulásukkor. Az adott körzetben nyáron is megtalálhatóak, de **érzékeny károkat nem okoznak.** Jól repülnek. Lehet, hogy beköltöző egyedek is hozzájárulnak a lakossági panaszáradathoz. Két éve már csak kőrisekkel beültetett utcákból jelezték a vállas, nagy méretű, poloskaszagú, zöld színű imágókat. Ezen a fákon valóban jól érzi magát (11. kép).

A kertekben számos dísznövényen és zöldségfélén is megjelennek. Az eltérő színű és mintázatú lárvákat néha még a gyakorlott szakemberek is más fajnak vélik.

A kőrisfotón együtt van a család, jól látható a leveleket szennyező csillogó váladékuk is.

Bemeszelték az ágakat

Régi ismerősünk, de még mindig gondot okoz az **eperfapajzstetű** (*Pseudaulacaspis pentagona*). Ha félrehúzzuk egy megtámadott eperfa, szivarfa, japánakác vagy orgonabokor ágait a fás részek fehéren virítanak a fehér pajzsok tömegétől. Az idei fényképen egy fiatal kőrisfát láthatunk, a lombkorona csúcsáig fertőzött (12. kép). **A kertekben is terjed őszibarackon, szilván, fás szárú dísznövényeken.** Jogosan reklamálnak a kerítés túloldaláról, megfertőzheti a természetett növényeket. Drótkefézésre, kéregkaparásra általában nincs lehetőség közterületen.

Marad a vegyi védelem, ahol a pajzstetvek biológiájából adódó szokásos nehézségek mellett a szűkös vegyszerválaszték jelenti a legnagyobb gondot.

A képek az 5. kivételével a szerző fotói

Tallózás...

Japánban is kelendő a sült krumpli

A 2009/10-es gazdasági évben az USDA (*United States Department of Agriculture*; Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma) statisztikai adatai szerint jelentősen megnőtt a mélyhűtött burgonya iránti kereslet Japánban. Az árérzékeny japán fogyasztók a világgazdasági válság hatására mindinkább az olcsó, gyorséttermi hálózatokban megtalálható élelmiszerek felé fordulnak, így a sült krumpli egyre nagyobb népszerűségnek örvend a távol-keleti országban. Az import meghatározó része az Egyesült Államokból érkezik, de Kanadától, Belgiumtól és Németor-

szágtól is vásárolnak burgonyát. Az Európából érkező mirelit sült krumplit közepes méretű, kisbolt jellegű kereskedelmi hálózatokon keresztül értékesítik. A kifejezetten japán piaci igényeknek megfelelően kialakított európai burgonyafajta a következő szezonban valószínűleg kisebb mennyiségben fog Japánba eljutni, mivel a tenyészidőszak alatti kedvezőtlen időjárási körülmények miatt alacsony volt a terméshozam. Ebből adódóan az USA, ahol nem süjtotta a burgonyatermő területeket olyan mértékű forrás, mint Európában, nagyobb volumenű exporttal számolhat.

Japánban burgonyából a hazai termelés is növekedett kb. 9 %-kal. Ez egyrészt a megnövekedett keresletnek köszönhető, másrészt a 2008-as kínai élelmiszerbotrányra vezethető vissza. Két évvel ezelőtt ugyanis Kínából romlott, fagyasztott burgonyagombóc érkezett Japánba, mely több fogyasztó megbetegedéseért volt felelős. A botrány ellenére azért Kínából is nagy mennyiségben importálnak mélyhűtött burgonyát a japánok – olvasható a *Foodnews*, 2010. november 5-ei számában.

Fordította: Polgárné Balogh Eszter